

ELS CINGLES

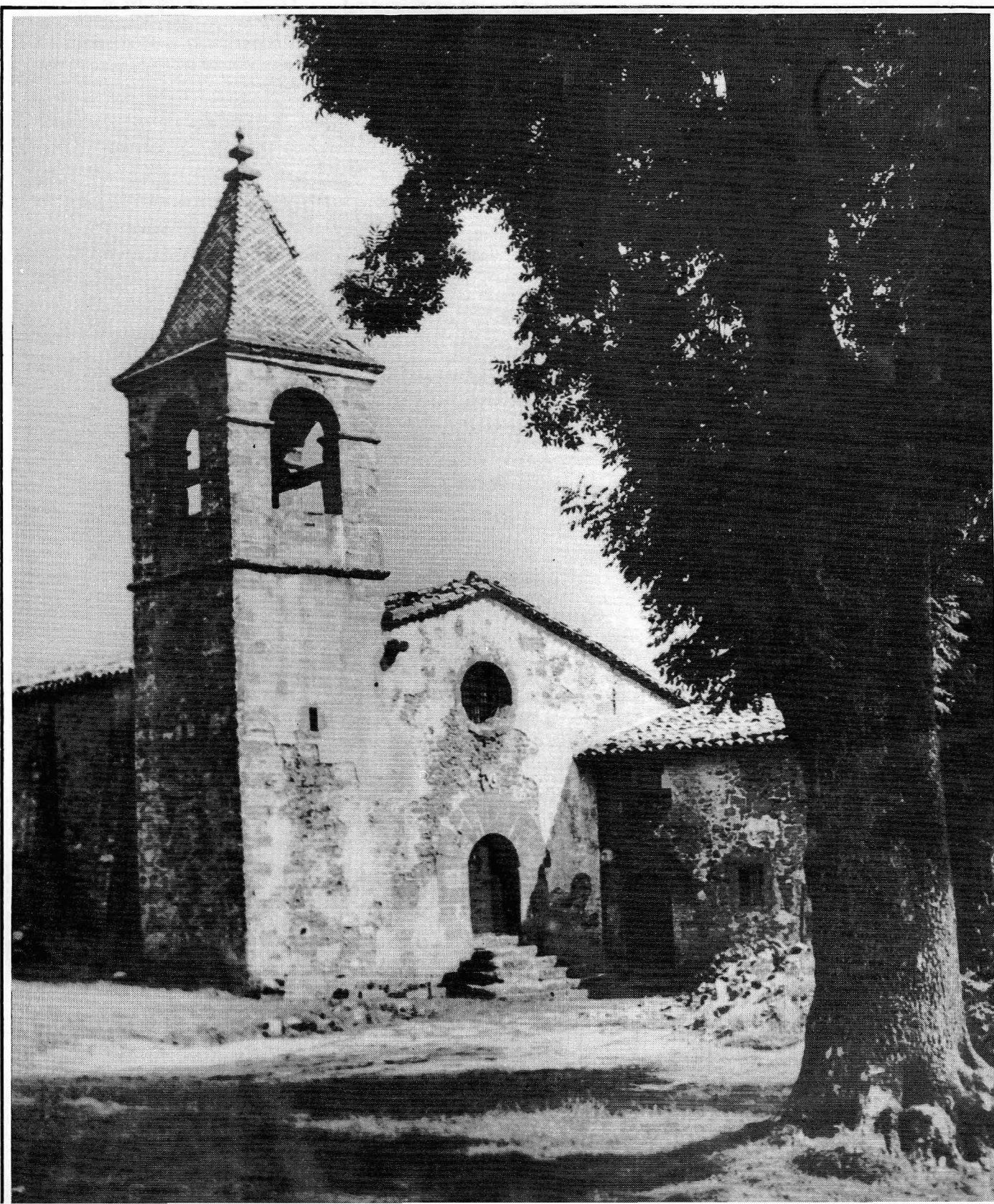
trimestral

any III

TAVERTET

maig 1982

nº 10

numeros endarrerits

Número 0 - Gener 1979. Els darrers cent anys a Tavertet-1 — Històries d'U — Com és una mina d'urani? — Malalties del vedells lactants — Vinguda dels Reis a Tavertet — L'ensenyament a Tavertet — Comunicació — Noticiari breu.

Número 1 - Abril 1979. Els darrers cent anys a Tavertet-2 — Bans curiosos — Les eleccions a Tavertet — Els goigs del Roser. Breu estudi musical i històric — Algunes malalties dels conills — Col·laboracions: La pinya — Els subnormals — Amic caminant — Déu vos guard a Tavertet — Noticiari breu.

Número 2 - Juliol 1979. Els darrers cent anys a Tavertet-3 — Bans curiosos — La capella de Sant Corneli — L'agullola de Sant Joan de Fàbregas — Amic caminant — Racó del poeta — Noticiari breu.

Número 3 - Octubre 1979. Els darrers cent anys a Tavertet-4 — Urani: estudi dels mapes de la Chevron — Influència de la llum en la cria dels conills — La Festa Major — Estampes del Cabrerès — Amic caminant — Reportatge — Liquereries — Bans curiosos — Noticiari breu — Racó del poeta — Encreuats.

Número 4 - Febrer 1980. Els darrers cent anys a Tavertet-5 — Racó del poeta — Liquereries — L'art de fer carbó — Encreuats — Amic caminant — Estampes del Cabrerès — Bans curiosos — Noticiari breu.

Número 5 - Agost 1980. Els darrers cent anys de Tavertet: La tardor-1 — La serp de l'Avenc — La colla del Serat del Vent — Amic caminant — Cartes dels lectors — Estampes del Cabrerès — Encreuats — Bases del concurs literari.

Número 6 - Desembre 1980. Els darrers cent anys a Tavertet: la tardor-2 — Cartes a la Redacció — Cuina popular — Els arbres del Collsacabra — El Collsacabra viscut — Emigració de pagès — Els primers estiujeants — Racó del poeta.

Número 7 - Juny 1981. Els darrers cent anys a Tavertet: l'hivern-1 — Xerrada amb Mercè Homs — Racó del poeta — El forat del Vent — Amic caminant — Noticiari breu.

Número 8 - Agost 1981. Els darrers cent anys de Tavertet: l'hivern-2 — Premis del concurs literari: Els déus de les altures i de les baixures — Canvien els costums — Racó del poeta — Sant Corneli — Els animals salvatges en el Collsacabra — Amic caminant.

Número 9 - Gener 1982. Els darrers cent anys de Tavertet: l'hivern-3 — L'ermita de Sant Corneli — Troballa de la creu de l'Abeia — Pobre rosinyol — Xerrada amb Josep Subiranes — Troballes arqueològiques a Tavertet — Concurs literari — Per als més joves: Entrevista a la mestra de Tavertet.

Qui vulgui exemplars endarrerits, els pot demanar a la Redacció (plaça de la Diputació, 1, Tavertet - Barcelona). Els seran enviats per correu. Preu: 100 pessetes l'exemplar, despeses incloses.

La subscripció a la revista és per quatre números anuals, al preu de 400 pessetes. Envieu-nos la vostra adreça i digueu-nos a partir de quin número (inclusivament) la voleu rebre.

Per pagar, podeu fer-ho mitjançant gir postal, a nom de Jordi Sanglas, o per correu, amb taló "al portador", sempre a l'adreça indicada de la Redacció, a Tavertet.

Us recordem que, com cada any, hem editat un preciós calendari del Collsacabra, que fa 64 x 45. És una forma de suport important per a la continuïtat de la Revista. És imprès en cartolina de color crema i a dues tintes (negre i sèpia). El podeu obtenir també al preu de 125 pessetes.

LLOCS DE VENDA DELS CINGLES

A Tavertet
Can Nazari
Restaurant Les Fonts
Fonda Can Baró

A Cantonigròs
L'estanc

A Rupit
L'estanc

A Manlleu
Llibreria Contijoc

A Vic
Llibreria La Tralla
Llibreria Claus

A Roda de Ter
Llibreria Muñoz

ELS CINGLES. Publicació trimestral

Redacció i administració: Plaça de la Diputació, 1 - Can Nazari - Tavertet (Barcelona) - Tel. 856.50.80

Redactors: Jordi Sanglas, Jordi Mas i Caballé, Neus Roquer i Jofre, Rosa Maria Pujol, Joan Reixach i Curtó.

Imprimeix: CopiArt, S.A. - Villarroel, 81 - Barcelona-11

Dipòsit legal: B. 8.390/79

Fotografia de la portada: Vista prop de Cantonigròs, de Joan Sàrries. Contraportada i interior, Jordi Sanglas.

La redacció de la Revista no es fa responsable del contingut dels treballs que hi apareixen signats, ja que aquests reflecteixen únicament els criteris de llurs autors.

HISTORIA

ELS DARRERS CENT ANYS A TAVERTET

LA PRIMAVERA

Benvinguda sigui la primavera. Ja podrem anar per passar l'arada plana i a preparar el guaret per plantar les trumfes, que la terra ja és ben aúta pel fred i les podrem plantar amb bona saó.

El diumenge, tot anant a missa, ja podrem mirar si trobem dones per herbejar el blat, ja que les noies no ho aconseguirien pas, i és hora; puix les calcides i ratabous ja comencen a treure el cap.

No ens podrem pas entretenir, ja que serà qüestió d'anar per portar els fems a aquells camps on hi havia naps, que ja s'acaben, i preparar per al blat de moro i fessols.

Doncs sí, per allà a finals d'abril, es començaven les feines de primavera: plantar les trumfes, portar fems i lleurar per al blat de moro i herbejar el blat. A plantar les trumfes no hi havia gaire feina, puix que a aquesta comarca sols se'n solien plantar per al consum de la casa, ja que la te-

rra no és massa apropiada per a les trumfes.

Si es volia tenir el blat net de calcides, ratabous i altres herbes, totes les quals perjudicaven molt el blat, i a més, eren molt molestes per segar, com que no existien els herbicides, calia herbejar els sembrats. Com ja he indicat, se solien llogar dones, que sempre n'hi havia que ho esperaven per poder fer algun centim per les despeses de casa, i, les noies, per poder-se comprar el vestit nou per la festa major. Una de les herbes que s'havien de treure del blat eren les "màstees", una herba comestible, i se'n servien per fer l'amenit de la

beguda de la tarda (berenar) que, pel mes d'abril, ja se'n començava a fer, puix que les tardes són llargues, i, com el dinar solia ser prou fluix (escudella, un tall de cancelada i un os d'esquena amb poca carn), llavors, per esperar el vespre era massa llarg.

També en aquells dies se solia cavar l'er i els pèsols, que també era feina de dones.

En entrar al maig, ja s'anava per plantar el blat de moro i fessols, mentre el bover anava portant fems i llaurant. Si per esperar fems, o per altres causes, es feia tard per plantar blat de moro, a l'últim que es llaurava s'hi sembrava

sorgo o melca, cosa que era prou necessària per al bestiar, com a menjar de tardor.

A finals de maig, o abans, ja es començaven les cavadures; primerament les trumfes i, seguidament, el blat de moro, i ja no es parava fins al segar. Si es podia, les trumfes es cavaven i, al cap d'uns dies, es recavaven i es colgaven al mateix temps. El blat de moro, si es podia, també es recava va, encara que moltes vegades, amb prou feines es podia cavar, ja que en aquells temps la feina sempre anava al damunt, i el temps moltes voltes ho destorbava, uns anys per molta pluja, i d'altres per eixut; i no era rar l'any que quedava algun tros sense cavar.

Més o menys ja he fet una mica d'esbòs de les feines principals, encara que potser amb una manca de detalls; però m'ha semblat que les feines de primavera no en requerien massa, i potser serà millor que esbrini i dediqui més detalls a la vida, diguem-ne cultural o espiritual.

Ja que en capítol o temporada d'hivern hem arribat fins a carnestoltes, crec necessari de continuar amb la quaresma, Pasqua i al-

tres esdeveniments rituals de la temporada, ja que tan rica n'és la primavera.

L'endemà de carnestoltes, tots sabem que és Dimecres de Cendra. Durant el meu record no és pas que hi hagués massa assistència a la missa i funció d'imposició de cendra. Majorment, hi solien assistir dones i quitxalla.

En aquells dies, a la parroquia es feia la publicació de la Butlla, adquirint la qual sols era obligació, en consciència, de fer magre els divendres de quaresma. Només les famílies més pobres deixaven d'adquirir-la, puix que encara que l'almoïna fos mínima, el fet de ser molt pobres ja els eximia de tal càrrega o penitència. També sempre hi havia alguna que, tot hi podent, deixava d'adquirir-la preferint viure la fe del carboner, com, no pas massa acertadament es deia, puix que tampoc mancaven carboners prou piatosos.

L'abstinència dels divendres de quaresma i d'altres dies magres, durant el meu record, ja no era pas molt rigorosa, puix que ja es podia amanir amb cancelada de porc, i vingué un moment que fins ens donaven llibertat de poder menjar els tallets petits

de la cancelada que servia per amanir, que per aquí en dèiem "carlins", però ben barrejats amb viandes.

Malgrat que els meus pares ens recordaven que més antigament el dia abans del dia magre, les dones ja havien de rentar ben bé els atuells de cuinar, perquè no hi quedés poca ni molta grassa de porc, ja que sols es podia amanir amb oli.

Això sí, segons el meu record, tots esperàvem amb gran desig el Divendres Sant, dia principal de la penitència, per poder saborejar aquell bacallà amb panses i ous durs tan deliciós i que sols es menjava aquell dia de l'any. Jo no sóc pas teòleg per poder jutjar si allò era penitència o bé una festa assenyalada que compensava el sacrifici que es feia els altres divendres de quaresma. El que sí sé, que l'Església ens ho permetia mentre no es mangés carn, o sigui, que no n'era pas contrària.

El dejuni, els dies que n'era, sols obligava a les persones de divuit a seixanta anys i sols les que vivien de renda, o que no tenien treballs pesats.

Pel que tocava al jovent, potser eren

els qui tenien la penitència més feixuga, ja que durant la quaresma no es podia fer ball, un dels pocs divertiments que llavors tenia la joventut, a pesar que no deixava de ser un divertiment sempre mal vist per l'Església, que hi veia greu perill moral, encara que potser era major el tal perill quan no hi havia ball i el jovent anava a collir floretes dins el bosc.

Prou recordo que per carnestoltes fèiem la despedida al piano manubri que, abans de Nadal, havíem llogat a Caldes de Malavella, que prou bé convenia un bon repàs per afinar-lo, puix que no eren poques les cordes trencades, i, al mateix temps, ja fèiem els contractes d'uns altres per estrenar a la Pasqua.

No era pas poca l'alegria que teníem el dissabte de Pasqua, quan el carro que el duia de Cantoni arribava i el podíem començar a fer sonar, després de set setmanes de silenci! No eren pas tots els anys que s'estrenava el piano el dissabte, puix que eren més els que s'organitzaven caramelles i, llavors, el ball no s'engegava fins el diumenge.

No pocs eren els

anys que es feien dues colles de caramellaires: la dels grans i la dels petits. Suposo que els caramellaires s'organitzaven si fa no fa en tots els pobles de la mateixa manera: Uns quants joves amb prou alegria i dinamisme, un músic que solia ser un pastor tocant el clarinet, més bé o més malament, a qui s'havia de pagar el jornal, i no petit, ja que ell havia de llogar un suplent per guardar el ramat; un bombo que també s'havia de llogar, i que poques vegades es podia tornar sense ser reben-tat, una cistella ben enramada per les noies que contribuïen a l'organització i que s'hi lluïen tant com podien, puix que, si es creuaven dues colles, sempre es miraven a veure quina portava la cistella més bonica, i si a un ma-

teix veral hi passaven més d'una colla; prou que les noies s'hi ficaven bé i després ho comentaven, per vergonya dels que la duïen més rònega. El que no podia fallar era un bon corrandista; i era el que més vegades fallava. No sempre se'n trobava un de bo per llogar i, si es trobava, com que eren prou cercats, s'ho feien pagar molt bé, i no sempre el pressupost hi arribava, i llavors s'havia de solucionar així com es podia. I a fe que el corrandista era l'ànima de les caramelles. Quan es parlava que es farien caramelles ja tothom deia: a veure quin músic tindran, a veure quin corrandista hi tindran.

Tant el músic com el corrandista s'ho feien pagar bé, però tampoc era lleugera la seva tasca, ja que

es començava el dissabte de matí, després d'haver tocat l'al·leluia, per allà a les vuit del sol i no eren rares les vegades que es plegava el diumenge al migdia, i havent corregut tota la nit per camins de tota mena i cantat a cada casa. Bé, a cada casa a voltes no, puix que les cases que tenen dol no s'hi passava i a d'altres que no hi havia jovent i els amos no es volien llevar a la nit o obrir la porta, cosa que els havia de demanar el corrandista amb les seves improvisades corrandes.

Doncs sí, la feina de corrandista era molt compromesa i no sempre ben fàcil, puix que quan la colla dels caramellaires havia acabat de cantar els goigs de la Mare de Déu, generalment cada colla les cantava diferents, i alguna cantava les coples de les noies, llavors, mentre els fadrins feien la brometa a les noies, el corrandista, amb les seves corrandes havia de procurar quedar bé amb l'amo i la mestressa, amb les noies, amb l'hereu i fadrins llogats i altre personal de la casa.

Moltes vegades, per més que en sabés de memòria, n'havia d'improvisar moltes

o se les havia de treure de la butxaca, com vulgarment es deia, ja que era ritual que no podia parar les corrandes fins que la mestressa els donava la paga, que solia consistir en ous, cèntims i, algunes vegades hi havia qui donava alguna butifarra o algun tall de cansalada per fer les truites el dia de la "beguda". Més d'un cop es trobaven amb alguna mestressa una mica tossuda o distreta, que no es decidia a portar els ous i llavors el corrandista, quan ja estava cansat de procurar eixamplar la pell a tota la família amb les seves corrandes xiroies, no tenia altre remei que, amb la seva astúcia, per mitjà de corrandes demanar que s'afanyessin a portar la paga, ja que ho tenien tard.

Després també calia tot cantant, donar molt bé les gràcies i fer un comiat cordial, desitjant les bones festes i fins un altre any, si a Déu plau.

El corrandista, per quedar bé, calia que entre corrandia i corrandia, mentre el músic les repetia amb el seu instrument per amenitzar-les, tot passejant anés mirant els camps, els contorns de la casa,

la sala i la cuina, per poder fer bones lloances als que tant bé ho cuidaven i així ell quedava bé i sempre queia millor recompença.

Ara aquí em cau bé de contar una anècdota ocorreguda al meu pare, quan jo encara era a Olot a fer barretines, i que més d'un cop li havia sentit explicar. Doncs, a pesar que jo no l'havia sentit mai a cantar, si no era l'ofici a l'Església, es veu que de jove també era corrandista, i, una vegada, es va trobar en una casa de pagés molt coneguda del poble que es veia fumut, que es trobaria fracassat, puix que les dones de la casa s'assegueren al banc de la sala i es veu que es pensaven que la festa duraria tot el dia. Sort que, tot d'una, arribà l'amo, tirant de l'egua, de portar un sac de blat de moro a moldre a Molibernat; hi tenia mitja hora d'anada i altra mitja de tornada i, quan marxava de la casa ja arriben els caramellaires; tot admirat i mig enfadat, digué: encara són aquí? què hi féu vosaltres dones aquí encantades? Doneu-les la paga i que fotin al camp. Llavors pogueren marxar després d'haver cantat cent una corran-

da, puix que el que duia la cistella les anava comptant, i amb la circumstància que sols havien quedat el corrandista, el músic i el que duia la cistella, puix que la colla ja feia estona que els esperava a la casa veïna. La feina més forta per al corrandista era quan es trobaven dues colles diferents de caramellaires, cosa que els feria l'amor propi i es començaven a desafiar per veure qui en cantaria més i més boniques, i qui acabaria abans el reguitzell o el cap de fil. No cal dir que, al final, hi entrava la sàtira, però, com és natural, un o altre era derrotat, si no era que els caps de	colla no els feien plegar, puix que se'ls feia tard. Solia ser costum que el qui portava la cistella sempre era algun hereu, puix que els hereus en moltes coses tenien preferència, i també a saludar les fadrines. Les cases on hi havia noies, aquell dia prou que tenien la casa ben neta, ja que, per a elles, era un dels més grans dies de l'any. Fins procuraven tenir la clavellina ben florida, per poder obsequiar aquella colla jovial de fadrins amb clavells frescos i vermells. No seria rar que alguna vegada, de resultes de les caramelles n'hagués sortit algun enamora-	ment. De tot el que es recollia amb les caramelles, després d'haver pagat les despeses de músic, corrandista i bombo, es destinava a fer la típica beguda el diumenge següent, o sigui, el dia de Pasqüetes, a alguna font o planell apropiat. La beguda solia consistir en abundància de truites i amanides, que n'hi havia a dojo també per al jovent que hi acudia, i per la mainada, ja que tothom hi era convidat. Si el pressupost hi arribava, també es llogava algun acordió per després d'haver-se ben atipat, fer-hi alguna ballaruga, i, després, santes pasqües.
--	--	--

LES CAMELLES (CAMILLERES)

El primer goig que tinguéren
fou quan l'àngel vos portà
aquella noble ambaixada
que el fill de Déu s'encarnà
dintre les pures entranyes
per guardar-nos de l'infern.

Assistiu-nos gloriosa,
puix que en sou Mare de Déu.

Plena de l'Esperit Sant
vos digué vostra cosina
per ser la flor més fina
i el tresor més principal,
beneït és el fruit del ventre,
el segon goig que teniu.

Assistiu-nos...

El tercer és quan amb dolçura
parireu un Déu etern
quedant-vos verge i pura
i molt més blanca que la neu;
els àngels amb melodia
canten i alcen la veu.

Assistiu-nos...

El quart: sens obligar-nos la llei,
al temple lo haveu portat;
Simeon quedà admirat
en veure tan noble Rei.
Per un quart goig, dolça Mare,
dalt del cel vos presenteu

Assistiu-nos...

Entre els doctors disputant,
al temple lo haveu trobat;
amb quin goig fou observat
quan els savis van parlant,
dient-vos, oh dona santa,
quin amor al fill tindreu.

Assistiu-nos...

El sisè goig en renova
lo demés de vostra vida,
per ser rosa florida
i el tresor més principal.
Doneu-nos dolçura tanta
per la gràcia que useu.

Assistiu-nos...

El setè goig que tinguéreu,
veure el Fill ressucitat
per donar-nos llarga vida
i esborrar nostre pecat.
Si en res ens hem errat,
supliquem que ens perdoneu.

Assistiu-nos...

Les pasqües van arribant
amb molta i gran alegria;
volgueu, Jesús i Maria,
que tots bones les tinguem.

Si alguna cosa busquem,
alguna cosa de bo,
sigui pollastre o gallina
o sinó un gros capó.

Si gallina n'ha de ser
i no pot ser un gran capó,
digueu-nos que sí o que no
tot ho prendrem a fi de bé.

Les gràcies vos dem des d'ara,
puix que sou tant gent de bé.
M'apar li riu la cara
al nostre cisteller.

Doneu-nos alguns ous,
també algunes butifarres
i tallades de cansalada.
Tot ho prendrem de bon grat.

Si ens ho doneu tot plegat,
molt més contents quedarem
i un altre any a semblant diada,
si a Déu plau, ja tornarem.

JORDI SANGLAS

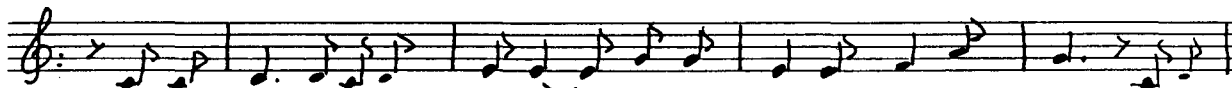
La transcripció musical
ha estat feta per

ISABEL CABALLE

M E L O D I A M E S A N T I G A :

Lo pri - mer goig que tin - que - ren fou quan l'an - gel vos por - tà
a - que - lla no - ble am - bai - xa - da que el fill de Deu s'en - car - nà

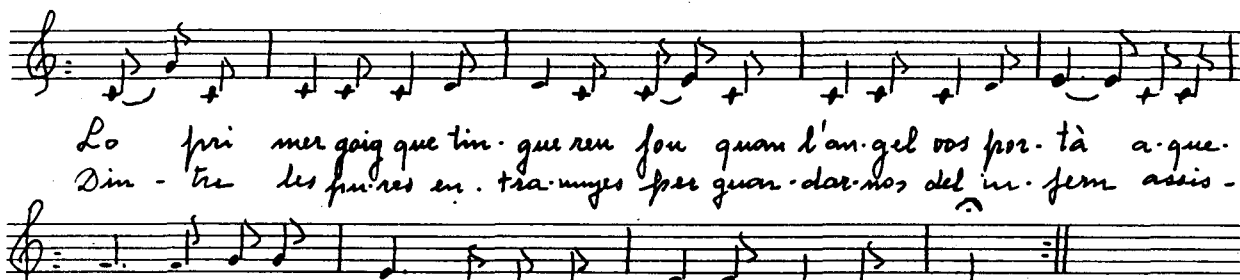

di - tre les pu - res en - tra - nyes per guar - dar - nos de l'in - fern assis -

tin - nos glo - ri - o - sa puig que en son Ma - re de Deu.

M E L O D I A M E S M O D E R N A :

Lo pri mer gaig que tin· que ren fou quan l'an·gel vos por·tà a·que·
 Din·tre les fu·res en· tra·nyes per quan·dar·nos del in·fern assis·

lla no·ble an·ba·xa· da quel fill de Deu s'en·car·nà
 tin·nos glo·ri·o·sa puig que en son Ma·re de Deu.

IN MEMORIAM

En Josep Subiranas ens ha deixat, tot just encetat l'any. S'ha clos un nou període dels nombrosos que emplenen la història de Subiranes, l'antic casal l'origen del qual possiblement data dels al·bors del segle XI. Aquesta pèrdua que ens ha entristit a tots té una significació molt especial dins del quadre de l'actual Catalunya agrícola.

Subiranes és molt més que una pagesia del Collsa cabra; és una pairalia senyera que des de les antiquíssimes "Casas Sobiranas" ha anat adquirint importància i relleu en tota la comarca, i àdhuc fora d'ella. No oblidem que fins als temps presents, han estat les hisendes camperoles catalanes les que crearen les cases nobles i patriarcals que forniren mantes generacions pagesívoles que, amb el seu únic i sostin-

gut esforç, foren la base fonamental de la prosperitat del nostre país. Avui dia, en què l'huracà de la despoblació rural s'ha endut els grans casalicis, o que els ha deixats pràcticament abandonats al seu llastimós final, l'existència de Subiranes, menada i habitada pels propietaris i en ple rendiment, és realment reconfortant.

Sota aquest aspecte, Josep Subiranas ha estat el ferm continuador de l'ancestral nissaga, i ha travessat la feixuga època de l'èxode amb una total enteresa i sense la més lleu feblesa ni vacil·lació; mai no pensà, ni per un moment, a deixar la llar dels seus avantpassats. I Subiranes continua i és l'única mansió patrícia que resta habitada en el terme de Tavertet - i és de les comptades de tot el Collsacabra

com un clar exemple de fidelitat a la terra, que dissortadament no ha estat pas seguit. Aquesta ha estat l'obra cabdal, digna de tot elogi, de l'home resolut i volenterós, absolutament tenaç i aferrat a la seva família i la seva heretat.

Parlem ara, després d'una ràpida ullada a l'hísendat, de l'home, del gran home que sota la seva manifesta senzilla aparença, ha estat Josep Subiranas i Masmitjà. Durant els darrers temps, havíem sortit innumbrables vegades junts, per tal de recórrer les seves extenses pertinences, i m'havia fet conèixer les inesgotables bel·leses del Collsacabra, concretament la zona de Tavertet. Després ja foren llargues passejades vagare

(continua a la pg 16)

DOSSIER

QUALCUNES OBSERVACIONS SOBRE TROBALLES ARQUEOLO- GQUES A TAVERKET.

Als finals del Neolític s'incorpo-
ren uns canvis d'estructura social i
de tècnica, que imprimeixen a aque-
ta nova època de l'Eneolític i poste-
riorment del Bronze, unes caracte-
rístiques ben diferents del que fins
aleshores es donaven.

El més espectacular i visible és
l'aparició dels metalls, en especial
del coure, mentre que la clau de la
riquesa en especial segueix essent
exclusivament el camp i els ramats
essent comú el nivell de riquesa si
tenim en compte que adquirir un
camp per a conrear-lo era qüestió
simplement de desbrossar un tros
més de terra. Malgrat això, els ho-
mes es tornen guerrers i les lluites
entre les diferents tribus sovintegen
l'afany de conquesta, de poderiu i
expansió creix com una necessitat
vital, la riquesa queda en poques
mans i apareix el foment de l'escla-
vatge, manifestada en els monu-
ments que ara trobem.

Evidentment els monuments mega-
lítics que apareixen, se'ns dubte es
deuen a una mà d'obra subordinada,
que les castes dirigents utilitzen per
a fer les edificacions de pedra, so-
bretot les tombes i els poblats o
llocs d'habitatge.

De fet, a la zona de Collsacabra,
la instal·lació es desenvolupa relati-
vament pel que coneixem, però tot
i així i concretant-se al terme de
Tavertet, hem d'esmentar la cista
dolmènica de Can Tafura, les cons-
truccions megalítiques de Sant Cor-
neli, les de les Valls de la Guardia,
els materials de la Cova de Can Fe-
ló (vegeu Fig. 2) i de la Bauma dels
Teixidors.

De tota manera, aquests indrets
han estat el bressol de la instal·la-
ció d'uns grups en la seva major
part d'indoeuropeus, del poblament
que després hauria de constituir els
primers fonaments de la comarca
del Collsacabra, i posteriorment
l'Osona i els Ausetans, els quals va-
ren crear una personalitat i civilitza-
ció pròpia al néixer l'iberisme, dins
l'edat del Ferro, ja que ni l'influx
general de la iberització, va canviar
estructuralment l'estil d'aquest po-
ble.

Aquest estadi del Bronze es tra-
dueix en tres etapes molt significati-
ves. La primera és l'aparició dels
primers megalits (Bronze I), la se-
gona per la decadència dels matei-
xos (Bronze II), i la tercera per la
creació de les sepultures individuals
de les quals tenim exemple en tots
els casos de Tavertet.

Les eines o objectes que utilitza
aquesta cultura és semblant a la neo-
lítica, encara que les diferències
són notables.

De pedra: Sílex, puntes de sageta,
destrals polides cada
vegada més menudes i
peces de collaret dis-
coidals.

Ceràmica: Apareixen els vasos
campaniformes amb di-
buixos fets per estris
naturals o amb la mà.
No és tornejada. Als
finals de l'època desta-
quen les formes care-
nades amb potes i les
nanses amb apèndix de
botó.

Metall: El metall per excel·lència és sens dubte el coure, amb punxons de seccions quadrades i rodones, punyals, braçalets i petites anelles.

D'os: Botons amb forma de V, collarets i punxons.

Closques marines: Peces de collars i penjolls.

Dels finals del Bronze a l'època del Ferro es passa per una transició insensible a la comarca, encara que emmarcada dins d'una primera etapa trobarem el període Hallstàtic, del qual en tenim referència a les estacions de la Cova Feló i a les Baumes de Balà.

La major part dels objectes s'assemblen als del Bronze, encara que la ceràmica és ara feta amb fang ben depurat, a mà i amb superfícies llises amb decoració de cordons o sense.

De fet, encara que una gran majoria dels mateixos objectes utilitzats són de bronze, es van substituint paulatinament pel ferro.

La segona edat del Ferro es caracteritza per l'iberisme, i a Catalunya sota la influència de l'impacte cultural grec. La seva instal·lació es fa patent, i dins el terme de Tavertet s'estableix a La Cau, al Pla

del Castell i al Pla de Dalt. Aquesta darrera colònia encara que no estudiada, sembla ser molt àmplia i important. Probablement els íbers d'aquesta zona tenien una relació bastant intensa amb els poblats de les Guillerries i el Gironés, encara que amb unes diferenciacions notables en quan a l'organització i tarannà de la colònia.

Com tots sabem, l'instal·lació ibèrica dins d'aquests indrets es situa en poblats de fàcil defensa i pel que sembla, en llocs elevats. Els poblats són emmurallats i l'estructura de les cases, rectangulars, d'una habitació i formant carrers més o menys paral·lels.

Pel que nosaltres sabem, aquest fènomen ibèric és el menys estudiat del terme, i encara que ja s'han trobat fragments ceràmics prou significatius, no es pot dir res més, perquè no s'han fet prospeccions o excavacions que permetin donar a la llum una més clara idea de l'instal·lació i el coneixement de l'habitatge ibèric de la zona.

De tota mena és clar que els ibèrics es varen assentar dins d'aquest terme i que els paral·lels en quan als estris i cultura han de correspondre als d'altres poblats del voltant, i per tant, cal tenir en compte el tro-

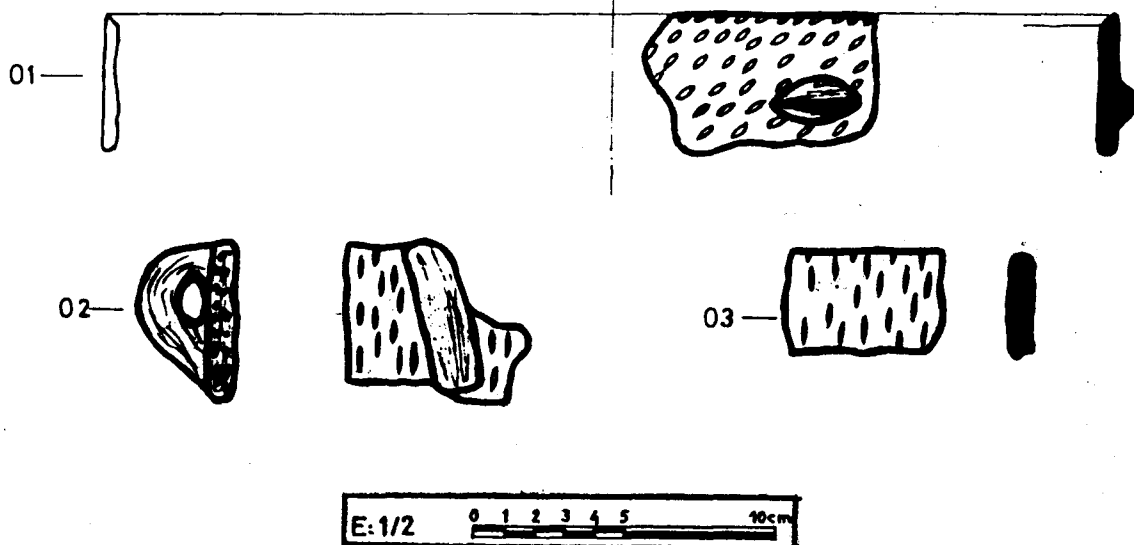

Fig. 2. - Fragments de terrissa de la Cova de Can Feló de l'Edat del Bronze.

bar objectes com:

De pedra: Talles de Sílex, molins de mà i pedres esmoladores.

De ceràmica: Feta a torn, qualcuna d'importació d'estil o procedència grega (més tenint en compte la proximitat d'Empúries). Campanianes i àtiques d'estructura. Les formes més comuns són les plates, gerres, pesos de teler, fussaioles, la fireta, urnes i àmfores.

D'os: Botons, agulles, i punxons.

De vidre: Encara que és difícil, poden anarèixer perles o collarets d'importació fenícia.

Metalls: La més clara troballa pot ésser una falcata, i amb això volem dir que predomina el ferro com a metall. També es poden trobar espases rectes, fíbules, llances, cascs, arades, dards i molts elements de joieria que poden ésser de plata i or, doncs ja treballaven aquests materials.

Dins del treball del metall, s'inicia la numismàtica, creant-se les primeres monedes, les quals al principi són d'imitació grega i posteriorment romana.

De fet el que ara denominem "ausetans" o de la plana de Vic, dins de la distribució ibèrica que es coneix, hi tenen molt a veure els homes de l'altiplà, ja que les arrels sembla ésser que neixen al Collsacabra; i ja dins l'instal·lació romana, molta gent baixà als plans, mentre que d'altres seguien dins el conreu de l'altiplà, acceptant l'instal·lació de les viles romanes, car no quedava cap

altra sortida davant del poderiu militar i civil dels mateixos. El que importa de veritat, és que l'alfabet ibèric es manté molt i perdura, donant un clàssic accent llingüístic, el qual es mantindrà al llarg dels segles al Collsacabra i Osona.

Amb l'assentament romà s'aconsegueix la pacificació de les diferents tribus ibèriques i la fusió d'ambdues cultures, predominant evidentment la romana.

L'instal·lació a Tavertet pels romans sembla confirmada pels fonaments de la masia de La Torre i per la vila trobada recentment un xic més amunt del pont de la riera de Tavertet. Però a això hi afegirem que a les nostres prospeccions dins les Baumes de Balà a més a més hi hem trobat deixalles de ceràmica i metall romanes de l'època constantiniana, és a dir, del Baix Imperi Romà). Aquest abandonament de materials es deu probablement a ésser un amagatall per les invasions bàrbares, el que vindria a confirmar que l'habitatge romà es va fer extensiu en el temps dins del terme.

S'haurien de fer estudis molt més sistemàtics per a conèixer l'evolució i esdeveniments de l'instal·lació humana del Collsacabra i també a Tavertet, però el que sí sembla confirmar-se i val la pena de dir, és que l'altiplanície, ha estat habitada des de temps que es remonten al Neolític i potser més enrera; que gran part dels homes que ara viuen a l'Osona procedeixen del Collsacabra en les seves arrels, i que Tavertet ha estat un indret que ha gaudit de les més antigues cultures.

Ara el que convé és que nosaltres o d'altres que ens segueixin, tinguem la gosadia d'investigar un xic més la nostra Prehistòria, mitjançant un estri tan bonic com és l'Arqueologia.

Agraïment: Seria injust per part meua, no reconèixer l'interés i la col·laboració que sempre he rebut

del bon amic Jordi Sanglas amb les seves aportacions tan oportunes. Així mateix, cal citar als meus companys Pere Gassó i Josep Alfaro en l'ajut rebut d'ells i que ha permès la confecció d'aquest escrit.

A tots ells, el meu agraïment més espontani i sincer.

BIBLIOGRAFIA

Els Cingles (1980). - Amic caminant nº5 (pàg. 12-14).

GRUP ARQUEOLÒGIC MOLLET (1975). - Arxiu. Dades inèdites.

LAPLACE G. (1973). - Sobre la anulación de las coordenadas cartesianas en la excavación estratigráfica.

SPELEON. Tomo 20. (pàg. 139-159).
PORTER MOIX M.a. (1978). - Arqueologia per excursionistes. Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
TARRADELL M. SOLDEVILA F. (1963). - Historia dels catalans. Ed. Ariel.

JORDI MOR i BENEDITO
Col.laborador de l'INSTITUT DE PREHISTORIA I ARQUEOLOGIA DE BARCELONA. Museu Arqueològic de Barcelona.

COL.LABORACIONS

EL PARE DELS BOIGS

El Pare dels Boigs (tal com l'anomenem a Osona) o l'Abat dels Boigs ha estat un personatge popular a diversos indrets de Catalunya, que tenia com a característica comuna el que el seu nom indica: ser el capdavanter a l'hora de la gresca.

La transformació que ha sofert aquest personatge i la memòria que en queda ha resultat un xic diferent d'allò que n'havíem llegit.

L'Amades ens en dóna informació en el seu Costumari Català (1): Volum I. Pàg. 343. "Un personatge popular molt important en diverses contrades de la Catalunya vella era l'Abat dels Boigs, el qual exercia una certa autoritat en diferents aspectes de la vida col·lectiva. L'Abat dels Boigs, avui primer dia de l'any, iniciava la seva actuació pública sortint a ballar a la plaça. Aquest personatge, entre altres feines, tenia l'obligació de concó-

rrer a tots els casaments i bateigs que se celebraven a la població i en el seu terme....."

"....En alguns casos el càrrec resultava carregós, com en els casaments i bateigs, car l'Abat venia obligat a presidir la comitiva tocant un instrument, i quan no en sabia, havia de llogar un músic que suplís el seu defecte, i l'havia de pagar de la seva butxaca...."

"....la seva missió era armar gresca i organitzar la broma; obria la marxa del seguici de la núvia, i durant l'apat ocupava el cap de taula més apartat dels nuvis i des d'allí iniciava la tavola. A la tarda armava la batalla de confits o fruita seca, en la qual capitanejava la colla del nuvi contra la núvia i els seus. També era l'encarregat d'organitzar el ball i d'aparellar el jovent...."

Volum II. Pàg.148. "Per les contra-

L'abat dels boigs de les
Guillevies

Costumari Català. J. Amades. Vol.I. pàg. 343

des on hi havia Abat dels Boigs, ell era l'encarregat d'organitzar els carnestoltes i de promoure la bullícia, el qui encarnava el sentit i l'esperit de gresca...."

Volum I. Pàg. 266-268. "El dia 31 de desembre, a Rupit, l'Abat dels Boigs, càrrec que havia exercit tot l'any, acompanyat dels casats joves, amb torxes, anava a visitar el darrer casat de l'any, per tal de traspasar-li les insígnies abacials i el càrrec. Els atributs consistien en un parell de banyes, un collaret de fusta, i, enmig,

una llosa ben grossa de remenar la caldera del menjar dels porcs, i, a més, una alta vara o canya. Sempre que exercís les funcions d'Abat havia d'ostentar aquestes ensenyes.

El traspàs de funcions es feia enmig de molta gresca i el nou abat obsequiava de veure a la colla.

Antigament, l'Abat sortint, vestit d'una manera estranya, amb llarga capa, un cenyidor ben ple d'esquelles i un barret bicorni, de picarols, proveït d'una escombra, feia un ball a la plaça ell sol enmig de la gent que l'atiaven perquè saltés com més millor; així, les esquelles feien més xivarri acompanyades de la gatzara del ballador i dels espectadors. Mentre saltava movia l'escombra com si escombrés. Es creia que, com més saltés i cridés, més bé anirien les col·lites d'aquell any."

L'Amades ens diu que aquest personatge era conegut a la Plana de Vic, el Pla del Bages, el Ripollès, el Lluçanès i el Berguedà. Hi havia el ball de l'Abat dels Boigs, que es ballava a Viladrau, Sta. Maria d'Olló, Cantonigròs i St. Joan de Fàbregues. Ens en dona la transcripció musical:

Música del Ball de l'Abat dels Boigs de Rupit. Transcripció musical del mestre J. Tomàs. Costumari Català: Vol.II, pàg. 148-149.

En les descripcions de l'Amades que hem llegit veiem que el Pare dels Boigs tenia un paper molt important en els casaments. Actualment, pel que hem recollit a Rupit, el record del Pare del Boigs ha evolucionat i s'ha limitat en aquest camp. Fins fa cinquanta anys en molts casaments participaven: el Fadrí Major, la Fadrina Major i el Pare dels Boigs, aquest com a engrescador de la festa. També en el casament d'un vidu el qui portava tota la gresca dels esquellots, antigament, era el Pare dels Boigs.

Encara són vives en el record d'alguns vells de Rupit anècdotes

del Pare dels Boigs en els casaments. Així ens ha explicat una persona, d'acord amb el que havia sentit a explicar al seu pare, que el Pare dels Boigs era qui portava el timó i anava al davant en la festa del Carnestoltes.

(1) AMADES, Joan: COSTUMARI CATALA. Salvat Editors, S.A. Barcelona, 1953. Vol.I. pàg. 266-268 i 343-344; Vol.II, pàg. 148-149.

GRUP DE RECERCA FOLKLORICA D'OSONA
23 -NOVEMBRE-1981

DIPUTACIO DE
BARCELONA. SERVEI DE PREMSA.

No sabem—almenys no ho sé—quina serà la pròxima ordenació territorial de Catalunya, en el cas que sigui possible de fer-la. Però és segur que crearà problemes i tensions, perquè ja no es tractarà —com fins ara— d'enaltir les comarques "sobre el paper", en un assaig històric-geogràfic o en un llibre amb boniques il·lustracions, sinó que caldrà implantar una comarcalització pràctica, que respectant l'essència de cada entitat tradicional tingui les dimensions i els continguts òptims per al desenvolupament comunitari.

Jo no sóc sociòleg, ni economista, ni cap mena d'expert en aquest tema, i per tant no m'escau de ficar-me on no em demanen. Em sembla clar, però, que ens caldrà posar a prova la nostra bona vo-

luntat, perquè si arribem a disposar, algun dia, de la possibilitat d'estructurar eficaçment Catalunya seria un suïcidi posar a la gran roda que ha de moure la nació un seguit de bastons inoportuns.

Cap delimitació territorial no és satisfactoria per a tothom, però tots hem d'anar preparant per adaptar-nos comprensivament a uns interessos generals, que també són els nostres. I per tal d'evitar encastellaments excessius, penso que és molt convenient —i urgent— que es fomenti la comunicació inter-comarcal. La gent més sensible i responsable de cada comarca ha d'establir i mantenir contactes cordials i regulars amb la gent de comarques veïnes, i crear progressivament un clima de col·laboració. La comarca

és més que una mena de diploma històric; és una eina de reconstrucció política, en el sentit més ampli del mot. I també, aquí, "entre tots ho farem tot", o no farem altra cosa que paraitzar-nos en les nostres respectives argumentacions.

Avancem-nos al moment dels conflictes, que n'hi haurà, esforçant-nos a crear un estat d'opinió que, arribat el moment, pesi constructivament; fem lligams, instaurem relacions, "apartem els núvols que ens amaguen la claror", com diu en Llach.

Josep M. Espinàs

(ve de la pg 9)

jant pels boscos i els camins, vorejant les afraus i les cingleres tan abundoses que hi ha en el terreny; amb un ple contacte amb la natura, que tant ens agradava. La seva companyia fou sempre plaent, agradosa en extrem. Sota el seu tracte obert i plaer traspuava sempre el senyor veritable, que ho és molt més quan menys vol semblar-ho.

Haviem tingut, tant se val, llargues converses plenes d'encís, sucoses i amicals, i patlàvem de tot, desgranant records

llunyans i passades vicissituds. Ens enteníem perfectament, reposadament, amb una absoluta compenetració: tant ell com jo ja no érem pas de la primera volada. A través de les nostres xerrades es féu ben palesa la sòlida formació moral i el recte caràcter d'un home d'una peça, que tenia ben desenvolupat el seny català, tant anomenat i portat ça i lla, però, en realitat, avui no pas gaire freqüent. En una paraula, podia dir-se d'ell amb tota justesa, seguint la dita popular, que tocava sempre de peus a terra.

El seu buit és difícil d'omplir; se'l troba a

faltar. Però la vida continua. I continua la hisenda amb els seus dignes successors. A tots els qui en vida l'estimàrem, ens queda solament el consol del seu record. L'amic Josep Subiranas i Masmitjà ha clos el cercle perfecte d'una vida profitosa i modèlica, plenament viscuda: nascut i extingit en la masia centenària, reposa ara ben aprop dels seus a Sant Miquel de Serrarols -casa seva.

Que descansi en pau.

QUIRZE PARES I GANYET.

